

Dank u voorzitter.

Op de agenda staat het Klimaatakkoord met de vraag of wij akkoord gaan met ondertekening. Als Provincie staan we voor de opgave om in Zuid-Holland CO₂-uitstoot drastisch terug te dringen en economie en ecologie zo goed mogelijk in evenwicht te brengen. Dit doen wij samen met overheden, bedrijven en maatschappelijke partners. Het Klimaatakkoord is een intentie-akkoord, de komende tijd zult u als college concrete plannen en maatregelen presenteren waarop wij als fractie ChristenUnie & SGP meer in detail zullen reageren. Ik beperk mij nu tot een algemene beschouwing.

Ik neem u even mee naar de tijd dat het onbegonnen werk was om dit stuk aarde ruimtelijk te ordenen. Dat is de tijd dat niet de Provincie of andere overheden, maar *water* onze omgeving bepaalde. Via een oude tekst, de Naturalis Historia, zien we hoe dit stuk aarde er in 47 na Christus uitzag. Het is geschreven door de Romeinse geschiedschrijver Plinius. Hij voer aan boord van een Romeins oorlogsschip door de lage landen en beschreef het huidige Holland als volgt:

"Twee keer per etmaal stort de oceaan zich in een geweldige stroom over een onmetelijk land uit, zodat men bij deze eeuwige strijd twijfelt of de bodem tot de aarde of tot de zee behoort. Daar bewoont dat arme volk hoge heuvels of dammen die ze eigenhandig hebben opgeworpen tot de hoogste waterstand die ze hebben meegemaakt. Met hun hutten die ze er op hebben gebouwd, lijken ze wel zeelieden wanneer water het omringende land bedekt, maar schipbreukelingen wanneer het water zich heeft teruggetrokken. Zij jagen rondom hun hutten op vissen die met de zee willen vluchten. (...) Van riet en moerasbies vlechten ze touw om visnetten te knopen. Met de hand verzamelen ze slijk dat ze meer door de wind dan door de zon laten drogen en met deze turf verwarmen ze hun voedsel en hun door de noordenwind verkleumde lichamen. Ze drinken uitsluitend regenwater dat ze in kuilen bij de ingang van hun huis bewaren."

Einde citaat.

Nu bestaat er in Zuid-Holland gelukkig geen twijfel meer of de bodem tot de aarde of tot de zee behoort. Dankzij de zegeningen van de techniek en dankzij samenwerking van waterschappen en waterbouwers leven wij op dit moment wonderwel veilig beneden zeeniveau. Land is op water veroverd. In veel plaatsen op de wereld zie je nu het omgekeerde gebeuren: land wordt ingenomen door de zee.

Op de fototentoonstelling "Rijzend water" in het Scheepvaartmuseum in Amsterdam, is nu te zien wat het effect is van opwarming van de aarde en van zeespiegelstijging op het leven van mensen wereldwijd. In verschillende delen van de wereld spoelen dorpen en steden weg en leven mensen met zandzakken voor de deur, voor zolang dat nog kan. Beter beheer van de schepping is urgent en noodzakelijk.

Het klimaatakkoord dat voorligt is een stap op weg naar verduurzaming. Duurzaamheid is inmiddels een ingesleten woord, maar wat bedoelen we daar eigenlijk mee? In het woord duurzaamheid zit het woord "duren", het gaat om een manier van leven die ook op langere termijn kan voortduren. Maar wát willen we laten voortduren? Wat is als Provincie onze visie op de kwaliteit van leven van mens en natuur in Zuid-Holland op de lange termijn? Elke fractie zal dat uiteraard vanuit zijn eigen perspectief bekijken, maar wat we gezamenlijk delen zijn twee dilemma's.

Bij duurzame keuzes en afwegingen hebben we ten eerste te maken met het dilemma tussen het **ik en de ander**. Dat speelt op alle niveaus, bij consumenten, bij bedrijven en in de politiek. Onze keuzes hebben altijd effect op een ander, of dat nu een mens is of de natuur. Onze keuzes kunnen ten goede komen aan de ander en bijdragen aan zijn of haar bloei, maar het kan ook nadelig uitpakken en schade aanrichten, dichtbij of ver weg.

Het tweede dilemma is dat tussen de korte en de lange termijn, **het nu en het later**. In hoeverre zijn we, met de beperkte kennis die we hebben, bereid om rekening te houden met de gevolgen van onze keuzes voor mens en natuur op langere termijn? We willen als consument véél, goedkoop en snel. Dat leidt tot overconsumptie, uitbuiting van mensen, moordende concurrentie en het verdwijnen van biodiversiteit. De keuzes die we maken leiden tot een spagaat tussen ecologie en

economie, zie de aangrijpende verhalen van de insprekers van vorige week. Eerst vroegen we als politiek, economie en samenleving om schaalvergroting in de landbouw: Massa is Kassa. Nu blijkt dat we daardoor tegen ecologische grenzen aanlopen.

Aan ons de taak om de boerengezinnen perspectief te bieden en te ondersteunen, en tegelijkertijd moeten we de veerkracht van de natuur laten toenemen en zorgen voor biodiversiteit op de lange termijn. Samen met de boeren moeten we zoeken naar oplossingen en de mogelijkheden verkennen voor kringlooplandbouw en andere verdienmodellen. Niet in de laatste plaats in de veenweidegebieden waar de bodem daalt en waar wij als Provincie een regierol vervullen in een gebiedsgerichte aanpak. Dat leidt tot een vraag aan de gedeputeerde: Op welke termijn kunt u ons informeren over uw inbreng in de Interbestuurlijke Regiegroep Veenweiden waar afspraken gemaakt worden met het Rijk en de landbouwsector over de inzet van 100 miljoen voor maatregelen Veenweidegebieden en over de 100 miljoen voor N2000-maatregelen? Wij horen graag op welke wijze uw inbreng is toegespitst op de noden van mens en natuur in onze veenweidegebieden.

Het wordt een enorme klus om de klimaatdoelen te halen, maar het is nodig. De transities en veranderingen die op stapel staan leiden tot onzekerheid en onbehagen. Uitgangspunt voor fractie ChristenUnie & SGP is dat we realistisch zijn in het tijdspad en uitkijken voor te snelle oplossingen, we moeten mensen en bedrijven de kans geven om de omslag te maken. Willen we een betrouwbare overheid zijn dan moeten we standvastig en met het oog op de lange termijn sturing geven aan de transities. De rechterlijke uitspraken over het stikstofbeleid en CO₂-uitstoot vatten we niet op als suggesties, maar als een gegeven. Ook nemen we, wat onze fractie betreft, de waarde en betrouwbaarheid van de onderzoeksresultaten van het VN-klimaatpanel serieus. Als fractie wegen we uw voorstellen met een open hart voor hen die door de veranderingen in de problemen komen. We vragen het college dan ook om samen met andere overheden er goed op letten dat het verduurzamen van wonen, mobiliteit en de energie voor iedereen betaalbaar blijft. Veel gezinnen staat het water nu al tot de lippen door bijvoorbeeld de kosten van energie en van ander dagelijks levensonderhoud. Ook sporen wij u aan om afspraken te maken met de andere overheden over wie wat wanneer over de transities communiceert, zodat inwoners weten waar ze aan toe zijn.

Fractie ChristenUnie & SGP ziet graag dat we gebruik maken van de innovatiekracht en het ondernemerschap dat er is in Zuid-Holland voor het inrichten van een duurzame circulaire economie. Wij zijn voorstander van het geven van ruimte aan koplopers en innovaties, bijvoorbeeld in de woningbouwopgave. Het college heeft dit voorjaar een verkenning laten uitvoeren voor bouwen met hout. De resultaten van die verkenning lijken veelbelovend, de bouw van duizenden woningen blijkt op een innovatieve en duurzame manier aanzienlijk versneld te kunnen worden als er meer prefab met hout en sloopmateriaal wordt gebouwd. We kijken uit naar de plannen van het college op dit gebied.

We gaan druk aan de slag met het terugdringen van schadelijke uitstoot, maar er is ook emissie van buiten de grenzen. Er zijn grote effecten op het klimaat die zich voltrekken buiten onze invloedssfeer. We vragen u dan ook om in deze slag van verduurzaming **niet** de aandacht te verliezen voor de programma's die onze provincie weerbaarder maken tegen de gevolgen van klimaatverandering. Bijvoorbeeld het Deltaprogramma en de Nationale Adaptatiestrategie.

Tot slot. Het klimaatakkoord is een stap in de richting naar een schonere, duurzame en klimaatbestendige leefomgeving. Daarom gaat fractie ChristenUnie & SGP akkoord met ondertekening van het Klimaatakkoord via het IPO. We kijken uit naar de concrete plannen die volgen. Laten we bij de afwegingen die we de komende tijd maken, de gevolgen voor de ander, voor zowel mens als natuur, op korte en op lange termijn in het oog houden. En laten we hen die in de knel raken door de transities zo goed mogelijk ondersteunen en perspectief bieden. Wij wensen u Wijsheid toe bij de verdere uitwerking van het Klimaatakkoord.
Dank u voorzitter.